21.11.2023

Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Verojaoston vastinekuuleminen 22.11.2023

Kommentteja hallituksen esityksestä laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta HE 37/2023 vp annettuihin lausuntoihin

Yleistä

Verojaoston saamissa lausunnoissa tuodaan esille erisuuntaisia näkemyksiä ehdotetuista veromuutoksista. Lausuntojen kannat jakaantuvat pääosin vastaavasti kuin hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa esitysluonnoksesta saaduissa lausunnoissa. Elinkeinoelämä pääosin vastustaa viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä väkevien korotuksia ja terveysjärjestöt kannattavat niitä. Oluen veron alentamista vastustavat puolestaan terveysjärjestöt ja kannattavat panimo- sekä kaupan ala.

Useissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, ettei ehdotettuja vastakkaissuuntaisia muutoksia ja niiden kohdistumista tiettyihin juomaryhmiin ole perusteltu esityksessä valtiontaloudellisilla tai kansanterveydellisillä syillä.

Kuten hallituksen esityksessä on todettu, esityksellä toteutetaan hallitusohjelman verokirjaukset, joiden mukaan väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta kiristetään 40 miljoonalla eurolla ja oluen verotusta kevennetään 25 miljoonalla eurolla. Sittemmin tehdyn poliittisen linjauksen perusteella veronkorotus jakautuisi niin, että viinin osuus olisi 10 miljoonaa euroa ja etyylialkoholijuomaryhmän osuus 30 miljoonaa euroa.

Koska verojaoston saamissa lausunnoissa ei juuri ole tuotu esiin sellaisia seikkoja, joita ei olisi esitetty jo esityksen valmistelun yhteydessä lausuntokierroksella annetuissa lausunnoissa ja joita ei käsiteltäisi hallituksen esityksen perusteluissa, kommentoidaan tässä vastineessa ainoastaan eräitä lausunnoissa esitettyjä huomioita.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
kirjaamo.vm@gov.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
registratorskontoret.fm@gov.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

Matkustajatuonti

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliiton lausunnossa todetaan matkustajatuonnin ja verkkokaupasta ostettujen juomien osalta, että ylivoimaisesti tuoduin alkoholijuoma on olut ja toiseksi eniten litroina tuodaan siidereitä ja mietoja juomasekoituksia, kuten lonkeroita.

Toteamus pitää paikkansa kokonaisjuomalitrojen osalta. Sataprosenttisena alkoholina mitattuna matkustajatuontina Suomeen tuodaan kuitenkin selkeästi eniten väkeviä juomia, joiden osuus matkustajatuonnista oli 42 prosenttia vuonna 2022. Oluen osuus matkustajatuonnista oli noin 21 prosenttia, viinien 20 prosenttia, siiderin ja mietojen juomasekoitusten 12 prosenttia ja välituotteiden noin 5 prosenttia. Verkkokaupasta ostetusta alkoholista sataprosenttisena alkoholina mitattuna oluen osuus oli suurin, noin 31 prosenttia. Väkevien osuus oli 25 prosenttia ja viinien 23 prosenttia. Siiderin ja mietojen juomasekoitusten osuus oli 14 prosenttia. Välituotteiden osuus oli 7 prosenttia. (Lähde: THL:n julkaisema tilastoraportti ”Alkoholin matkustajatuonti ja verkko-ostaminen 2022”).

Alkoholiveron rakenne

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto nostaa lausunnossaan esiin, että eri juomaryhmille tulisi olla vain yksi yhtenäinen verorakenne ja että Suomen tulee tulevalla EU-parlamenttikaudella vahvasti tukea tätä näkemystä. Liitto myös katsoo, että samanvahvuisia alkoholijuomia tulisi verottaa samalla tavalla.

Alkoholiveron rakenne perustuu alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettuun neuvoston direktiiviin 92/83/ETY (rakennedirektiivi), minkä lisäksi rakenteeseen liittyy alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen määrien lähentämisestä annettu neuvoston direktiivi 92/84/ETY (verotasodirektiivi). Rakennedirektiiviä muutettiin muutama vuosi sitten, ja tuossa yhteydessä Euroopan komissio sitoutui selvittämään myöhemmin mahdollisuutta muuttaa sääntelyä niin, että jäsenvaltiot voisivat halutessaan verottaa kaikkia juomaryhmiä etyylialkoholipitoisuuden perusteella. Komissio käynnisti vuonna 2022 verotasodirektiivin toimivuuden arvioinnin, jonka yhteydessä asiaa on tarkoitus tarkastella. Arvioinnin etenemisestä komissiossa ei kuitenkaan ole tullut tietoa kevään 2022 jälkeen.

Enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen vero

Päivittäistavarakauppa ry:n ja Kaupan liiton mukaan oluen valmisteveron alennus tulisi ulottaa myös enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävään olueen. Kuten esityksen perusteluista ilmenee, enintään 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen veroa ei ehdoteta alennettavaksi, sillä vähäalkoholisimpien oluiden vero on jo nykyisellään matalampi kuin alkoholittomista juomista kannettava virvoitusjuomavero.

Verotuottotavoitteen saavuttaminen

Suomen Alkoholijuomakauppa ry toteaa lausunnossaan, että 15 miljoonan euron nettovaikutuksen saavuttaminen hallituksen esityksen mallilla on epävarmaa, sillä alkoholin tilastoitu kulutus on pienentynyt viime vuosina.

Veromuutosesitysten vaikutusarvioita ei kuitenkaan tehdä verraten edellisvuoteen, vaan tilanteeseen, jossa veromuutosta ei tehtäisi. Lisäksi alkoholiveromuutosten tuottoarviot sisältävät veromuutoksen välittömän vaikutuksen eri juomaryhmien kulutuksiin. Hallituksen esityksessä on kuvattu perusteellisesti alkoholin kulutuksen ja alkoholiveropohjan mennyttä kehitystä. Ennusteiden osalta alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta. Alkoholin kulutuksen muutokset ovat pääosin pieniä, hitaita ja ennakoitavia, ja alkoholiverotuottoennusteiden poikkeamat toteumista ovat olleet talousarvion tuloarvioiden pienimpiä. Hallituksen esityksessä verotasomuutokset on mitoitettu niin, että tavoitellut verotuottovaikutukset saavutetaan verrattuna tilanteeseen, ettei muutoksia tehtäisi sisältäen ennusteen alkoholiveropohjan pienenemisestä myös tässä tapauksessa.

Valtion talousarvion yleiskatteellisuus

Suomen Alkoholijuomakauppa ry ehdottaa lausunnossaan, että alkoholiveron 15 miljoonan euron lisäkertymä kerättäisiin korottamalla kaikkia vetokategorioita suhteellisesti saman verran ja toteaa, että mikäli veronkorotuksilla kerätty 15 miljoonaa euroa vielä ohjattaisiin Tullille ulkomaisista verkkokaupoista tilatun alkoholin tehovalvontaan, nettohyöty valtiolle olisi paljon merkittävämpi.

Valtion budjetoinnin vahvan pääperiaatteen mukaan verotulot ovat yleiskatteellisia. Määrärahatarpeita arvioidaan erikseen, ja määrärahoja koskevat päätökset tehdään erillään veropäätöksistä. Verotulojen korvamerkintä heikentäisi eduskunnan budjettivaltaa. Lisäksi korvamerkintä tiettyyn tarkoitukseen johtaisi todennäköisesti myös kustannustehottomaan varojen käyttöön, koska varojen käyttö olisi sidottu tiettyyn rahasummaan eikä tarpeeseen ja vaikuttavuusarviointiin.

Voimaantulo

Suomen Alkoholijuomakauppa ry katsoo, että veronkorotukset tulisi saattaa voimaan vasta 26.3.2024, mikä antaisi alan yrityksille aikaa sopeutua veronkorotuksiin ja käydä hintamuutoksia koskevat sopimusneuvottelut siten, että veronkorotuksen haitat liiketoiminnalle voidaan minimoida.

Esityksessä ehdotetut veromuutokset, niin veronkorotukset kuin oluen veron alennus, perustuvat 20.6.2023 julkaistuun hallitusohjelmaan ja sisältyvät eduskunnalle 9.10.2023 annettuun hallituksen esitykseen valtion vuoden 2024 talousarvioksi. Valtion talousarvion toteuttamiseksi tarvittavien lainmuutosten eli ns. budjettilakien voimaantulolla on sidonnaisuus talousarvioon ja sen aikatauluun.

Valtion budjetin laatimisen vuotuisen aikataulun mukaan talousarvioesitys ja budjettilait annetaan eduskunnalle syysistuntokauden alkaessa. Aikataulu tarkoittaa, että seuraavan vuoden budjettiin liittyvät lait tulevat tyypillisesti hyväksytyiksi vasta edellisen vuoden lopulla, jolloin varautumisaika muun muassa veromuutoksiin jää tyypillisesti lyhyeksi. Lisäksi vuoden 2024 talousarvioesitys ja siihen liittyvät budjettilait annettiin vaalivuodesta ja uuden hallituksen muodostamisen aikataulusta johtuen eduskunnalle tavanomaista hieman myöhemmin.

Pia Kivimies
neuvotteleva virkamies